

۱

تایخ نبیاسی اسلام

سیره رسول خدا

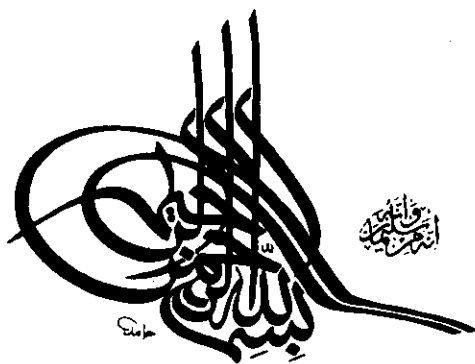
صلی اللہ علیہ وسلم

رسول حسین فریمان

ICAS
JAKARTA
LIBRARY

7/202555

تاریخ سیاسی اسلام (۱)

سیره رسول خدا ﷺ

رسول جعفریان

انتشارات دلیل ما

چاپ نگارش

چاپ دوم: بهار ۱۳۸۲

تیراژ: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت شومیز: ۲۶۰۰ تومان - گالینگور: ۳۰۰۰ تومان

شابک ۶-۴۲-۷۵۲۸-۹۶۴-ISBN

شابک دوره ۸-۳۰-۷۹۹۰-۹۶۴-ISBN

آدرس: قم، خیابان معلم، معلم ۲۹، پلاک ۴۴۸

تلفن و نمابر: ۷۷۴۴۹۸۸-۷۷۳۳۴۱۳

صندوق پستی ۱۱۵۳-۳۷۱۳۵

مرکز پخش: تهران، میدان ۱۵ خرداد، کتابفروشی مسجد اراک، تلفن ۳۹۲۷۴۱۲

WWW.Dalile-ma.com

info@dalile-ma.com

انتشارات دلیل ما

جعفریان، رسول، ۱۳۴۳.

سیره رسول خدا ﷺ / رسول جعفریان. - قم: دلیل ما، ۱۳۸۲.

[۷۰۰ ص] نقشه، نمودار. - (تاریخ سیاسی اسلام؛ [ج] ۱)

ISBN 964 - 7528 - 42 - 6

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه به صورت زیر نویس.

چاپ دوم.

۱. اسلام. - تاریخ. ۲. محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. الف. عنوان. ب. فروست.

۹۰۹/۰۹۷۶۷۱

DS ۳۷/۷/ج ۷ ت ۲

۱۳۸۲

م ۸۲-۵۷۵۸

کتابخانه ملی ایران

درآمد

در حال حاضر تدوین تاریخ اسلام، یکی از ضرورت‌های علمی و فرهنگی کشور اسلامی ماست. این در حالی است که تاکنون جامعه فرهنگی شیعه، آن گونه که شایسته این مهم بوده، بدان توجهی نکرده است. دلیل این بی‌توجهی، ریشه در نوع رویکرد عالمان شیعه به رشته‌های مختلف علوم اسلامی و از جمله تاریخ دارد. اصولاً جامعه شیعه به دلیل آن که به لحاظ مذهبی، بخشهایی از تاریخ اسلام را نمی‌پذیرفته و برای آن ارزشی قائل نبوده، فرصتی برای تحقیق و تتبع و نگارش در آن صرف نکرده است. در شرایط حاضر که جامعه شیعه می‌کوشد تا ارتباط بیشتری با دنیای اسلام داشته باشد و نقش جدی‌تری در دنیای اسلام بر عهده گیرد، لازم است تا توجه بیشتری به تاریخ کرده و از تجربه‌های مثبت و منفی آن بهره‌مند شود.

اندیشه تدوین یک دوره تاریخ سیاسی اسلام، از سالها پیش فکر نویسنده را به خود مشغول داشته بود، کتابی که تاریخ اسلام را به طور اعم و تاریخ معصومان را به طور اخص دربر گیرد. در این باره، کار از تدوین کتابی با عنوان «پیش درآمدی بر شناخت تاریخ اسلام» آغاز شد. اثر مزبور در سال ۱۳۶۴ با تشویق استاد عزیزم آیه‌الله سید محسن خرازی توسط مؤسسه در راه حق به چاپ رسید. پس از آن «تاریخ سیاسی اسلام تا سال چهارم هجری» چاپ شد و در نهایت «تاریخ سیاسی اسلام از سال چهارم تا سال صدم». چاپ اخیر این کتاب در دو مجلد با عنوان «سیره رسول خدا(ص)» و «تاریخ خلفا» توسط سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی عرضه شد. اکنون (سال ۱۳۷۷) همان چاپ، با اصلاحاتی که در مجلد نخست آن صورت گرفته، توسط انتشارات الهادی عرضه می‌شود. آنچه در تألیف کتاب حاضر به خوبی روشن است، غلبه تحلیل بر تاریخنگاری است.

دلیل عمده این امر، مراعات حال کسانی بوده که اغلب با فهرست حوادث سیره پیامبر(ص) آشنایی داشته و نیازی به تکرار رخدادها ندارند. افزون بر این، سعی کرده‌ایم تا سیر تاریخی حرکت رو به رشد اسلام را آورده و از پرداختن به مسائل پیش از اسلام، حتی آن مقدار که مربوط به پیامبر(ص) می‌شود پرهیز کنیم. دلیل این پرهیز، یکی هم آن بوده که اصولاً آن رشته نقلها، از استحکام لازم برخوردار نیست و اگر نگوییم همه، باید بگوییم بیشتر آنها از لحاظ سند مخدوش و غیر قابل قبول است.

شاید نیاز به گفتن نباشد که نویسنده کار تاریخی خود را مدیون استاد علامه سید جعفر مرتضی عاملی است که طی سالهای متوالی از محضرش بهره می‌برده و اکنون نزدیک به چهار سال است که با هجرت ایشان به لبنان، از این فیض بی‌بهره شده است. افزون بر ایشان، در زمینه‌های مختلف این مباحث، در طی سالها، از راهنمایی‌های آیه‌الله سید مهدی روحانی و آیه‌الله احمدی میانجی بهره‌مند بوده‌ام. طبعاً هر نقصی در کتاب باشد، و نیز مسؤولیت دیدگاههایی که ارائه شده، به عهده نویسنده می‌باشد.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

مرداد ۱۳۷۷

فهرست مطالب

۱- تاریخنگاری مسلمانان ۱۵- ۱۵۰

۱۵ مسلمانان و تاریخنگاری
۱۵ میراث تاریخی اعراب در جاهلیت
۱۷ تأثیر مباحث تاریخی قرآن
۱۸ لزوم بهره‌گیری از سنت رسول خدا (ص)
۱۹ توجه حاکمان به تاریخ
۲۱ تأثیر نوشته‌های تاریخی سایر اقوام بر اعراب
۲۳ گونه‌های مختلف تاریخنگاری مسلمانان
۲۳ سیره‌نگاری و شرح حال نویسی
۲۵ تک‌نگاری در مسائل و وقایع مهم
۲۶ تاریخ نویسی عمومی و تقویمی
۲۷ تاریخ‌نگاری بر اساس نَسَب شناسی
۲۹ سبک خبری و پیوسته
۳۰ تاریخ‌نگاری محلی
۳۵ تاریخ‌نگاری فرهنگی و اجتماعی
۳۶ سیره نویسی و سیره نگاران
۳۶ سیره‌نویسی پیش ابن اسحاق
۴۱ تدوین سیره نبوی در مدینه
۴۴ موسی بن عقیبه (م ۱۴۱)
۴۵ محمد بن اسحاق (۸۱- ۸۵ / ۱۵۰- ۱۵۱)
۵۱ ابان بن عثمان بجلی (م ح ۱۷۰)
۵۸ محمد بن عمر واقدی (۱۳۰- ۲۰۷)
۶۱ محمد بن سعد (۱۶۸- ۲۳۰)

- ۶۴..... ابوسعید خدری (م ۴۰۷).....
- ۶۴..... بیهقی (۳۸۴ - ۴۵۸).....
- ۶۶..... سیره نویسی پس از قرن پنجم.....
- ۶۸..... تحریف در سیره.....
- ۷۱..... دشمنی با انصار و تحریف سیره.....
- ۷۲..... نقش سیره‌نگاران در تحریف.....
- ۷۳..... تصویرهای قصصی در سیره.....
- ۷۷..... تحول در سیره‌نویسی.....
- ۷۹..... شیعیان و سیره‌نویسی.....
- ۸۴..... تاریخ‌نویسی و تاریخ‌نویسان از آغاز تا قرن پنجم.....
- ۸۵..... ابومخنف (ح ۹۰ - ۱۵۷).....
- ۸۸..... نصر بن مزاحم منقری (م ۲۱۲).....
- ۸۸..... هشام بن محمد کلبی (۲۰۴ - ۲۰۶).....
- ۹۱..... هیشم بن عدی (م ۲۰۷).....
- ۹۲..... ابو عبیده معمر بن مثنی (۱۱۰ - ۲۰۹ یا ۲۱۱ یا ۲۱۳).....
- ۹۲..... ابوالحسن مدائنی (۱۳۵ - ۲۲۸).....
- ۹۴..... خلیفه بن خیاط (م ۲۴۰).....
- ۹۷..... محمد بن حبیب (م ۲۴۵).....
- ۱۰۰..... ازرقی (م ح ۲۴۸).....
- ۱۰۱..... زبیر بن بکار (م ۲۵۶).....
- ۱۰۵..... عمر بن شبه (۱۷۳ - ۳۶۲).....
- ۱۰۷..... ابن قتیبه (۲۱۳ - ۲۷۶).....
- ۱۱۰..... یعقوب بن سفیان فسوی (ح ۱۹۵ - ۲۷۷).....
- ۱۱۱..... محمد بن اسحاق فاکهی (۲۱۷ - ۲۷۲ تا ۳۷۸).....
- ۱۱۳..... احمد بن یحیی بلاذری (۱۷۰ تا ۱۸۰ - ۲۷۹).....
- ۱۱۵..... ابوحنیفه دینوری (م ۲۸۲).....
- ۱۱۷..... ابواسحاق ثقفی (م ۲۸۳).....
- ۱۱۸..... اخبار الدولة العباسية (قرن سوم).....
- ۱۱۹..... یعقوبی (م ۲۸۴).....
- ۱۲۳..... محمد بن جریر طبری (۵ - ۲۲۴ / ۳۱۰).....
- ۱۲۸..... احمد بن اعثم کوفی (م ح ۳۱۴).....

فهرست مطالب ۹

۱۳۱	ابوبکر جوهری (م ۳۲۳).....
۱۳۲	قدامة بن جعفر (م ۳۳۷؟).....
۱۳۴	محمد بن احمد تمیمی (م ۳۳۳).....
۱۳۵	علی بن الحسین المسعودی (م ۳۴۶).....
۱۴۰	ابوالفرج اصفهانی (۲۸۴-۳۵۶).....
۱۴۱	ابونصر مقدسی (نیمه قرن چهارم).....
۱۴۵	شیخ مفید (م ۳۳۶-۴۱۳).....
۱۴۷	ابوعلی احمد بن محمد مسکویه (۳۲۰-۴۲۱).....

۲- دوره جاهلی ۱۵۳-۲۲۲

۱۵۳	مقدمه در مفهوم جاهلیت.....
۱۵۶	فصل نخست: اوضاع سیاسی و اجتماعی.....
۱۵۶	اوضاع سیاسی داخلی و روابط خارجی.....
۱۵۸	ماهیت قبیله و مسائل آن.....
۱۶۵	زندگی در شهر و بادیه.....
۱۶۸	پیمانهای سیاسی میان قبایل.....
۱۷۲	جنگ و درگیری میان قبایل.....
۱۷۴	قبیله قریش.....
۱۷۵	شهرت قریش.....
۱۸۰	فصل دوم: دین و دینداری مردم در جاهلیت.....
۱۸۰	پیشینه دین و دینداری در جزیره العرب.....
۱۸۴	دین ابراهیم (ع).....
۱۸۶	درباره حنیفیت.....
۱۸۹	شرك و ابعاد آن در جزیره العرب.....
۱۹۲	شریکان خدا.....
۱۹۳	مشرکین و معاد.....
۱۹۴	کعبه، دین و معاش مردم.....
۱۹۶	شریعت دینی عرب.....
۱۹۹	میزان اعتقاد دینی در میان اعراب مشرک.....
۲۰۱	یهود در جزیره العرب.....
۲۰۵	مسیحیت در جزیره العرب.....
۲۰۷	فصل سوم: فرهنگ و دانش در جاهلیت.....

۲۰۷	فرهنگ و معارف علمی
۲۰۷	خواندن و نوشتن
۲۱۲	شعر و خطابه
۲۱۷	دانش تبارشناسی
۲۱۹	علم الایام
۲۲۰	فرهنگ اهل کتاب در میان اعراب

۳- آغاز اسلام ۲۲۴-۲۲۵

۲۲۵	آغاز وحی
۲۳۵	نخستین گامها در توسعه اسلام
۲۴۶	نقش تاریخی رسول خدا(ص)
۲۶۵	شگردهای مشرکان در برخورد با رسول خدا(ص)
۲۸۴	نقش تاریخی قرآن
۲۸۴	۱- تأثیر گذاری آیات قرآن
۲۹۰	۲- تأثیر تاریخی نزول تدریجی قرآن
۲۹۱	۳- قرآن در برابر جمود فکری جاهلی
۲۹۶	۴- دفاع از محرومین از آموزه های اصلی قرآن
۲۹۸	مبارزه مشرکان با قرآن
۳۰۴	دعوت اسلامی و مراحل آن
۳۰۹	شرایط سیاسی، اجتماعی و فکری مکه و تأثیر آن در رشد اسلام
۳۱۴	خلاء فکری و اعتقادی
۳۱۸	مرکزیت مکه
۳۲۱	اخلاقیات عرب جاهلی

۴- اسلام در برابر فشار قریش ۳۲۷-۳۶۴

۳۲۷	مشرکین در برابر اسلام
۳۳۹	واکنش مسلمانان در برابر آزار مشرکان
۳۴۳	هجرت به حبشه
۳۵۳	ماجرای غرانیق
۳۵۸	شعب ابوطالب

۵- اسلام در مدینه ۳۶۷-۴۴۳

۳۶۷	یثرب پیش از اسلام
۳۷۳	نخستین مسلمانان یثرب

۳۷۷ پیمان مردم یثرب با پیامبر (ص)
۳۷۷ ۱- پیمان اول مسلمانان یثرب با رسول خدا (ص)
۳۸۳ ۲- بیعت عقبه دوم
۳۸۷ ۳- ماهیت مسأله بیعت
۳۹۵ دلایل گسترش سریع اسلام در مدینه
۴۰۱ هجرت به مدینه و مسائل آن
۴۰۱ ۱- مفهوم هجرت
۴۰۱ ۲- آغاز هجرت
۴۰۵ ۳- هجرت رسول خدا (ص)
۴۰۹ ۴- از مکه تا مدینه
۴۱۲ ۵- رسول خدا (ص) در قبا
۴۱۶ ۶- استقرار رسول خدا (ص) و مهاجران در مدینه
۴۲۰ ۷- استمرار وجوب هجرت تا فتح مکه
۴۲۷ ۸- هجرت مبدأ تاریخ اسلام
۴۳۰ اقدامات پیامبر (ص) پس از استقرار در مدینه
۴۳۰ ۱- بنای مسجد
۴۳۲ ۲- پیمان برادری میان مسلمانان
۴۳۵ ۳- نخستین قانون اساسی امت واحده
 ۶- جنگهای رسول خدا (ص) تا سال پنجم هجرت ۴۴۷-۵۷۶
۴۴۷ شیوه اشاعه دعوت اسلامی
۴۵۱ اسلام دعوت کننده به آرامش
۴۵۲ جنگ ابزار تحقق آرامش
۴۵۸ جنگهای رسول خدا (ص) جهاد یا دفاع
۴۶۰ رخدادهای پیش از بدر
۴۶۷ مناسبات با یهود تا پیش از بدر
۴۷۰ تغییر قبله و اعتراض یهود
۴۷۲ نبرد بدر
۴۹۲ جنگ بدر در قرآن
۴۹۶ رخدادهای میان بدر و احد
۴۹۶ ۱- برخورد با شاعران کافر و یهودی
۵۰۱ ۲- برخورد با مشرکین

۵۰۳	۳- برخورد با یهود بنی قینقاع
۵۰۴	نبرد احد
۵۲۴	جنگ اُحد در قرآن
۵۲۹	آثار رسول خدا(ص) در احد
۵۳۰	رخدادهای میان احد تا احزاب
۵۳۷	برخورد با اهل کتاب
۵۴۱	غزوة بنی النضیر
۵۴۸	بدرالموعد
۵۴۹	نبرد احزاب
۵۶۵	جنگ احزاب در قرآن
۵۶۷	غزوة بنی قریظه
۵۷۰	جنگ با قبایل و ثبات مدینه

۷- به سوی پیروزی بر حجاز ۵۷۹-۶۸۳

۵۷۹	پیمان حدیبیه
۵۹۵	دعوت سران کشورها و طوایف به اسلام
۶۰۱	خیبر آخرین سنگر یهودیان حجاز
۶۱۰	رخدادهای پس از فتح خیبر تا فتح مکه
۶۱۴	سریه مونه
۶۱۹	فتح مکه پایان قدرت سیاسی مشرکان در حجاز
۶۳۳	به سوی حنین
۶۳۹	محاصره طائف
۶۴۲	غزوة تبوک (رجب سال نهم)
۶۴۴	منافقان مدینه در آینه سوره توبه
۶۵۳	گسترش اسلام در جزیره العرب در سال نهم و دهم
۶۵۷	اعلام برائت از مشرکان
۶۶۰	آخرین سرایا
۶۶۴	اعزام امام علی علیه السلام به یمن
۶۶۷	مشکلات دولت اسلامی در سال دهم هجری
۶۷۹	آخرین روزها
۶۸۴-۶۹۸	نقشه ها

تاریخنگاری مسلمانان